

“Συναρμογές μεταξύ Αρχαίας και Σύγχρονης Αθήνας

Επέκταση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κεραμεικού μέσω του επαναπροσδιορισμού του δημόσιου χώρου”

Κυριακοπούλου Παναγιώτα, Πέτρος Φούσκας
Επιβλέτων καθηγητής: Σκουτέλης Νικόλαος

Πολυτεχνείο Κρήτης
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Ιούλιος 2021

“Articulations between ancient and modern Athens

Expansion of the Archaeological Museum of Kerameikos through the redefinition of the public space”

Kyriakopoulou Panagiota, Fouskas Petros
Skoutelis Nikolaos (supervisor)

Technical University of Crete
School of Architectural Engineering
July 2021

“Συναρμογές μεταξύ Αρχαίας και Σύγχρονης Αθήνας

Επέκταση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κεραμεικού μέσω του επαναπροσδιορισμού του δημόσιου χώρου”

“Η Αθήνα είναι μία πόλη με αλληπάλληλες στρώσεις. Έτσι οι δύο πόλεις, αρχαία και σύγχρονη βρίσκονται σε ένα συνεχή διάλογο, όπου η μία υποχωρεί για να εμφανιστεί η άλλη”¹

Ο Κεραμεικός ήταν μία από τις σημαντικότερες ακραίες συνοικίες της αρχαίας Αθήνας. Το Θεμιστόκλειο Τείχος τον χώριζε σε δύο τμήματα, τον «Έσω» και τον «Έξω». Ο «Έξω» Κεραμεικός αποτελούσε το νεκροταφείο της πόλης και ο «Έσω» περιοχή κατοικίας και εμπορίου κεραμικών ειδών. Ήδη από την αρχαιότητα ο Κεραμεικός ήταν μία μεταβατική ζώνη μεταξύ του Άστου και της υπαίθρου, σήμερα των δυτικών περιοχών της ευρύτερης Αθήνας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί να διαχειριστεί τρία επίπεδα σχεδιασμού. Το πρώτο, αφορά την συνάντηση της αρχαίας με την σύγχρονη πόλη μέσω συμβολικών, αλλά και χωρικών συνδέσεων. Το δεύτερο, επαναπροσδιορίζει την μετάβαση μεταξύ του πυκνοδομημένου αστικού ιστού με την συνοικία του Γκαζιού, εντείνει τις χωρικές συνδέσεις μεταξύ της περιοχής μελέτης με το αστικό συγκείμενο και τις θεάσεις με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Αττικού τοπίου. Την ίδια στιγμή, επιχειρείται η δημιουργία της «Τρίτης» Πλατείας των Αθηνών (Πλατεία Κέκροπος) με στόχο την θεωρητική «ολοκλήρωση» του πολεοδομικού σχεδίου της πόλης, αλλά σημαντικότερα, την ανάδειξη του χαμένου αστικού χαρακτήρα του Κεραμεικού.

Το τρίτο επίπεδο, σχετίζεται με την αρχιτεκτονική κλίμακα του σχεδιασμού, προτείνοντας την ανάδειξη του Αρχαιολογικού Μουσείου του Κεραμεικού και την επέκτασή του, νότια αυτού. Η τοποθέτηση και ο σχεδιασμός του Μουσείου ενσωματώνει τις παραπάνω προθέσεις, αναθεωρεί την σχέση της νέας κατασκευής με το ιστορικό απόθεμα και προβάλλει την ικανότητα της αρχιτεκτονικής να επιλύσει αστικά ζητήματα.

¹ Καναρέλλης Θ. Παπαδοπούλου Μ., Διαμόρφωση πλατείας Κεραμεικού, Ο Κατασκευαστής κατοικιών και τεχνικών έργων, ΑΡ 171, 1991

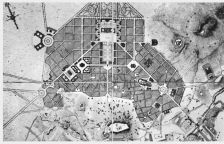

Ανάλυση περιοχής ενδιαφέροντος

Κλ. 1:5000

01_ Ρυμοτομικό σχέδιο και εξέλιξη του ιστορικού τριγώνου των Αθηνών

Το 1833 εγκρίνεται η πολεοδομική πρόταση των Κλεάνθη και Shau- bert για την πόλη των Αθηνών. Οι κύριες άξονες σχηματίζουν ένα ισοσκελές τρίγωνο, στην κορυφή του οποίου τοποθετούνται τα Ανάκτορα. Τα δύο σκέλη του τριγώνου είναι προσανατολισμένα προς τον Πειραιά και το Στάδιο.

Πηγή: Κ. Μπίρης, Αι Αθήναι από του 19ου εις τον 20όν αιώνα, Αθήνα 1966

Το αναθεωρημένο πολεοδομικό σχέδιο του Leo von Klenze το 1834 έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την μείωση της έκτασης της νέας πόλης καθώς και την μερική μείωση της έκτασης του χώρου των ανασκαφών, την μεταφορά των Ανακτόρων και συνεπώς όλου του διοικητικού κέντρου βάρους από την πλατεία Ομονοίας στα υψώματα του Κεραμεικού και την περιστολή των επεμβάσεων στον ιστό της παλαιάς πόλης.

Πηγή: Κ. Μπίρης, Αι Αθήναι από του 19ου εις τον 20όν αιώνα Αθήνα 1966

Το τελικό πολεοδομικό σχέδιο της πόλης των Αθηνών, μετά την παρέμβαση του Friedrich von Gaertner και την οριστική χωροθέτηση των Ανακτόρων μεταξύ Λυκαβηττού και Ακροπόλεως έξω από την Μεσογαία πύλη του τείχους.

Πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αρχαιολογία της Πόλης των Αθηνών, Αθήνα 2009

Πλατεία Ομονοίας 1903, 2021

Πλατεία Συντάγματος 1900, 2021

Πλατεία Κεραμεικού 2021

Φωτογραφικό υλικό της εξέλιξης των 3 κορυφών του ιστορικού τριγώνου

Παρατηρείται ότι η πλατεία Ομονοίας και πλατεία Συντάγματος εξελίσσονται ως πυρήνες της αστικής ζωής της Αθήνας, με την τρίτη κορυφή του τριγώνου, αποκαλούμενη και ως πλατεία Κέκροπος ή Τρίτη πλατεία, να μην υλοποιείται ποτέ.

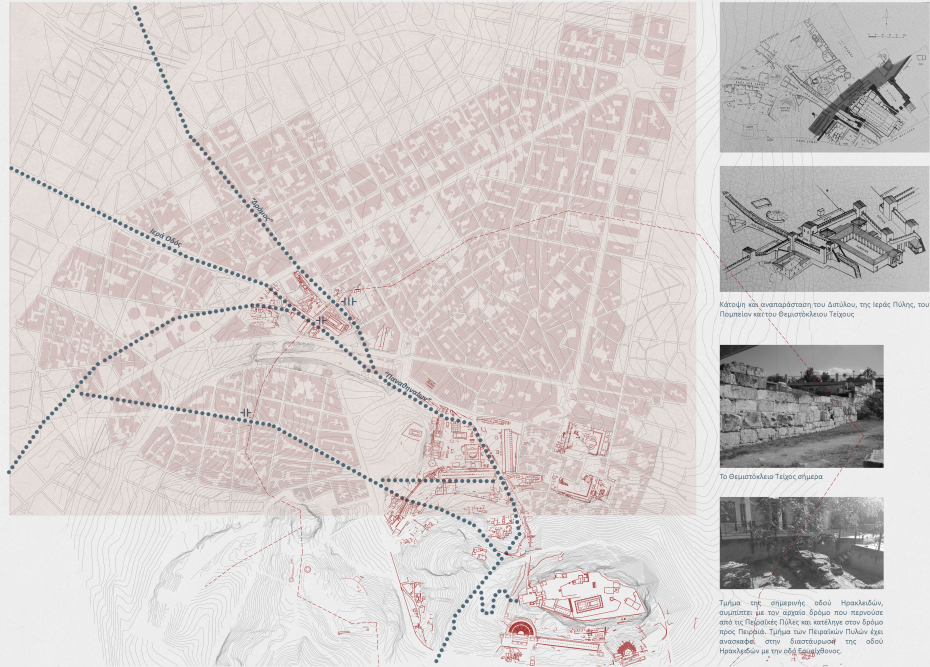
Σήμερα, στη συμβολή του πεζοδρόμου της Ερμού με την οδό Πειραιώς, δημιουργείται το πάρκο Ερμού και Πειραιώς, μια προσωρινή διαμόρφωση του χώρου ως ένας εκτεταμένος χώρος πρασίνου, ο οποίος λειτουργεί πλέον ως ένα πέρασμα από και προς το ιστορικό κέντρο της Αθήνας.

Ανάλυση περιοχής ενδιαφέροντος

Κλ. 1:2000

02_ Οι δρόμοι της αρχαίας Αθήνας

Κόρυψη και αναπαράσταση του Διπύλου, της Ιεράς Πύλης, του Πομπείου καί του Θεμιστοκλείου Τείχους

Το Θεμιστοκλείου Τείχος σήμερα

Τμήμα της σημαντικής οδού Ηρακλείδου, συνιστάται με τον αρχαίο δρόμο που περνούσε από τις Πηλοεικές Πύλες και κατέληγε στον δρόμο προς Πειραιά. Τμήμα των Πηλοεικών Πυλών έχει ανακατασκευαστεί στην διασταύρωσή της οδού Ηρακλείδων με την οδό Ερμιόλων.

Από την περιοχή διέρχονταν δύο από τους σημαντικότερους δρόμους της αρχαίας Αθήνας που συνέδεαν το Άστυ με την ύπαιθρο, τα ίχνη των οποίων φαίνονται μέχρι σήμερα στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού.

Ο “**Αρόμος**” κατέληγε στην Ακαδημία Πλάτωνος και διέρχονταν από το **Διπύλιον**, την σημαντικότερη πύλη της πόλης και την μεγαλύτερη πύλη του αρχαίου κόσμου. Η μεγάλη αυλή του Διπύλου, εκτός από την αμυντική και οδική λειτουργία της, ήταν και χώρος που αναπτύσσονταν το εμπόριο. Ήταν όμως και σημείο επίσημης συγκέντρωσης των Αθηναίων σε δύο διαφορετικές περιστάσεις: στις Επιτάξεις τελετές του Δημόσιου Σλήματος και στην Πομπή των Παναθηναίων. Η Πομπή άρχιζε από το Διπύλιον, διέσχισε την Αρχαία Αγορά και κατέληγε στην Ακρόπολη.

Η **Ιερά Οδός**, κατέληγε στο Ιερό της Ελευσίνας και άρχιζε από την Ιερά Πύλη, 60 μ. νότια του Διπύλου. Μετά από την Ιερά Πύλη και του Διπύλου βρισκονταν το Πομπείον. Το πρώτο οικοδόμημα του Έσω Κεραμεικού, στο οποίο φυλάσσονταν τα απαραίτητα αντικείμενα για την διεξαγωγή διάφορων πομπών.

03_ Δίκτυο κυκλοφορίας

- Υπερπρωτοί οδοί
- Κύριες οδοί
- Διαπεριφερειακές οδοί
- Πεζόδρομοι
- Δίκτυο ΗΕΑΠ

Ανάλυση περιοχής ενδιαφέροντος

Κλ. 1:2000

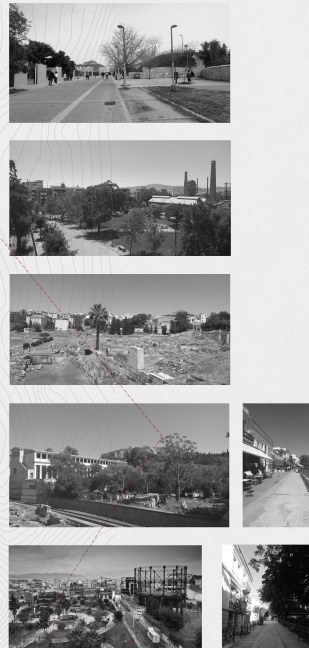
04_ Δομημένο - Αδόμητο

05_ Διάγραμμα πρασίνου και δημόσιων χώρων

06_ Ελκυστές περιοχής και σημεία ενδιαφέροντος

1. Αρχαιολογικός χώρος Κεραμεικού
2. Τεχνόπολη
3. Πλατεία Περασφόνης - Σταθμός Κεραμεικού
4. Οδός Ερμού
5. Οδός Απισσάλλου Παύλου
6. Αρχαία Αγορά
7. Τετονιά Θηραίου - οδός Ηρακλειδών
8. Οδός Ανδρισιάς
9. Πάρκο Ερμού και Πειραιώς
10. Άγιοι Ασώματοι
11. Πλατεία και Σταθμός Μοναστηρακίου

07_ Θεάσεις

Τεχνόπολη - Οδός Ερμού - Λόφος Λυκαβηττού

Αρχαιολογικός χώρος - Μουσείο

Περιοχή Μελέτης - Αττικό Τοπίο

Λόφος Λυκαβηττού

Οδός Ηρακλειδών - Ακρόπολη

Προβλήματα περιοχής

Κλ. 1:1000

Η Τεχνόπολη αποτελεί έναν περιφραγμένο χώρο πολιτισμού με ελλιπή προβασιμότητα.

Η οδός Πειραιώς και ο σιδηρόδρομος αποτελούν ισχυρά όρια στον δημόσιο χώρο και προκαλούν ένταση ηγερίσματος.

Το τμήμα της οδού Ερμού που διέρχεται από την περιοχή μελέτης αποτελεί τον βασικό άξονα κίνησης που όμως αρχίζει και καταλήγει σε δύο ανάρχους κόμβους με έντονη κυκλοφοριακή συμφόρηση. Την πλατεία Ασωματιάς και το σημείο συμβολής της Ερμού με την Πειραιώς.

Το παλιό αμαξοστάσιο του ΟΣΥ αποτελεί ένα κτήριο του οποίου η κλίμακα και η ποιότητα της κατασκευής του δεν συνάδουν με τα χαρακτηριστικά της περιοχής. Ειδικά οι τοιφές του όψεως, σε συνδυασμό με τα ελλειπή πεζοδρόμια δημιουργούν ένα ανοικτο περιβάλλον για τον περαστικό.

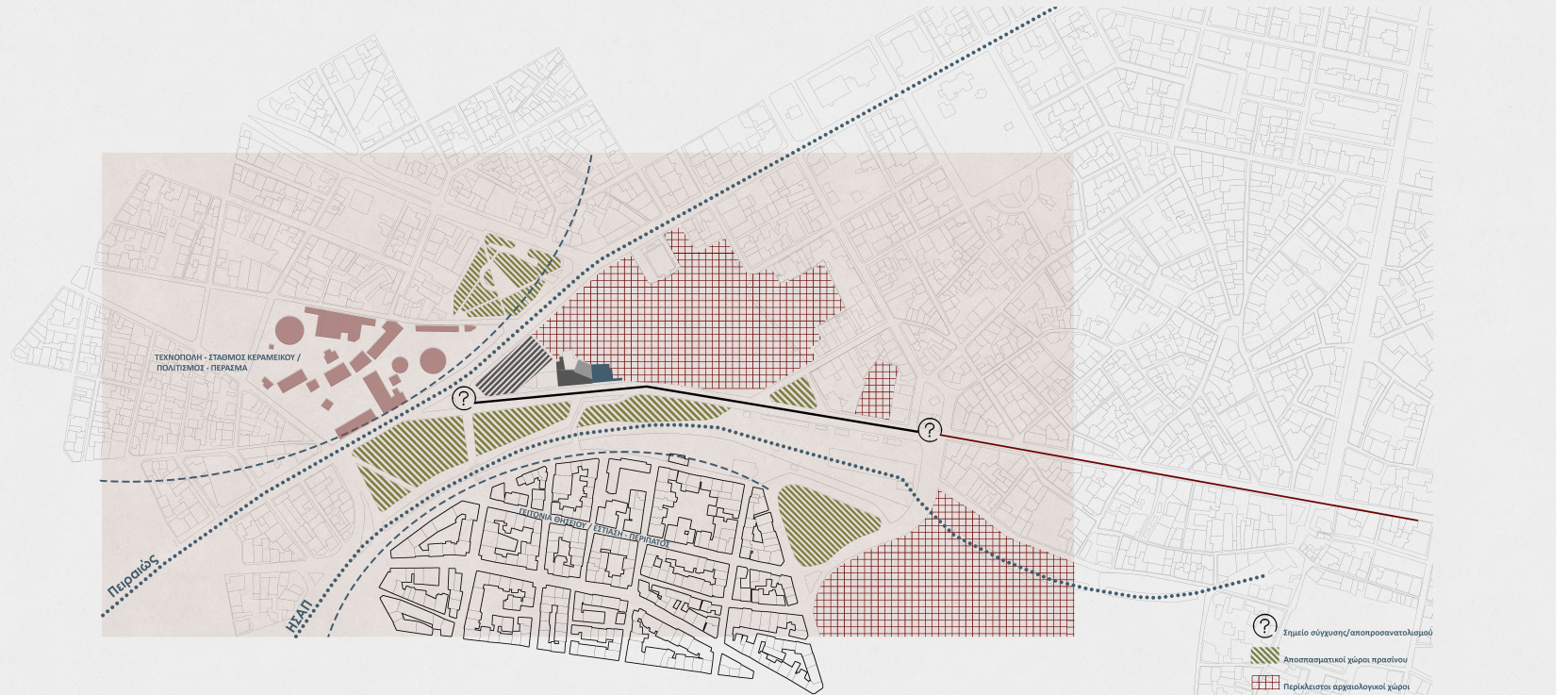
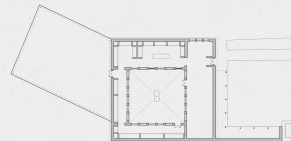

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού είναι ένα νεοκλασικό παραλληλόγραμμο κτήριο που κτίστηκε το 1837 από τον αρχιτέκτονα Η. Joubert. Το Μουσείο χαρακτηρίζεται ως το αποκλειστικότερο και πλουσιότερο, σε θέματα ταφικού χαρακτήρα στην ελληνική επικράτεια. Η αυλή της εισόδου του αποτελεί έναν όμορφο κήπο με ελαιόδεντρα και βιότοπος, από τον οποίο ξεκινά η κατάβαση προς τον αρχαιολογικό χώρο. Παρόλ' αυτά αξία του Μουσείου δεν εκφράζεται στην εξωτερική του εικόνα λόγω των τυφλών όψεων και του ψηλού τοιχίου ακυροδέματος που κρύβει τον όμορφο κήπο.

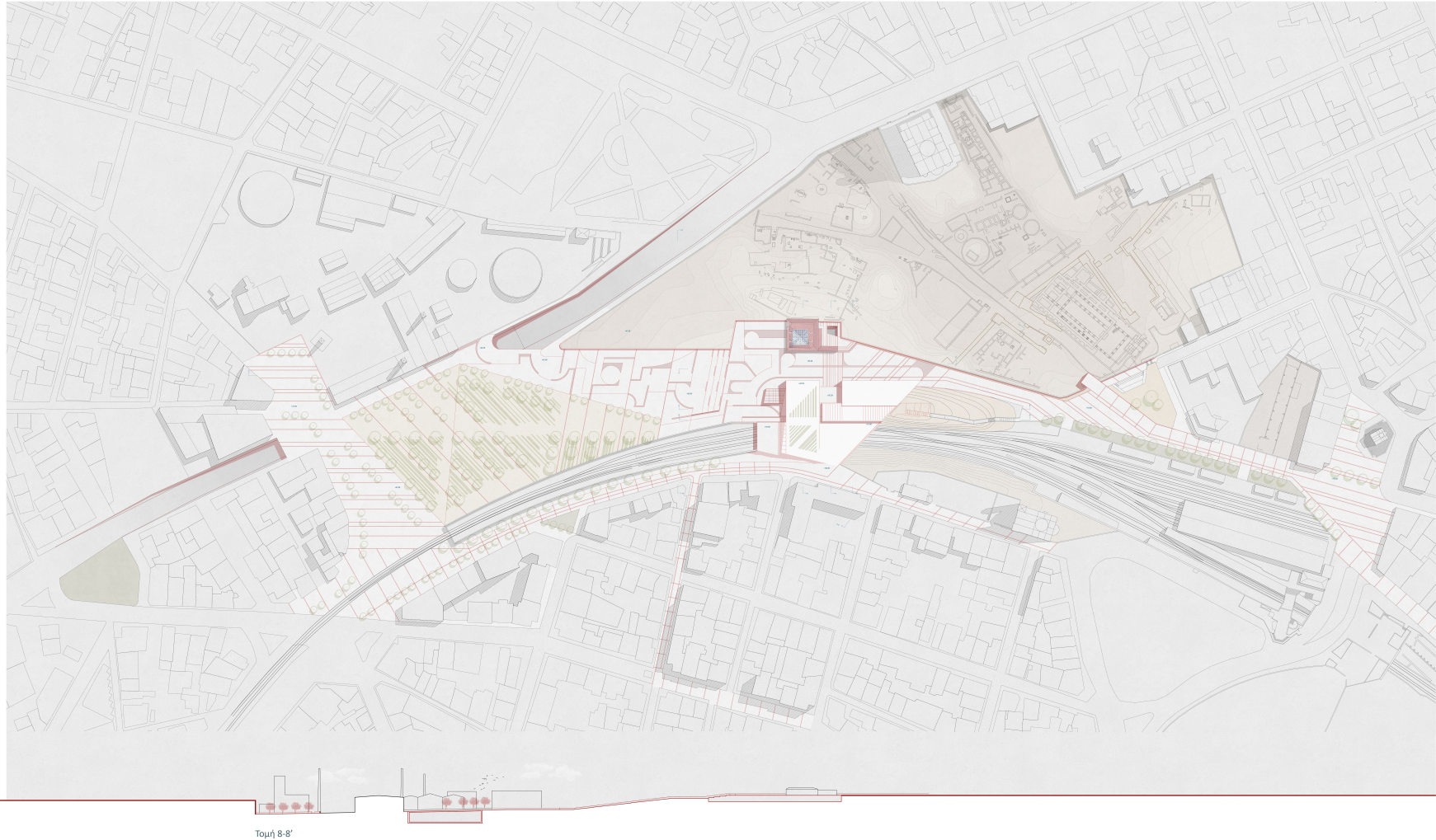
Επιπλέον, από την δυτική πλευρά έχουν κτιστεί αποθήκες και εργαστήρια συντήρησης που δεν συνάδουν με την αρχική κατασκευή. Η συνέγεια του δομημένου και του δημόσιου χώρου καταστρατηγείται επίσης με τα ερείπια που υπάρχουν δικιότερα σε επαφή με το μουσείο, αλλά και με το παλιό αμαξοστάσιο του ΟΣΥ. Τέλος, η υφιστάμενη υποδομή του Μουσείου δεν μπορεί πλέον να ανταπεξέλθει στις σύγχρονες απαιτήσεις ενός μουσείου (εξωστρέφεια, εκπαίδευση, ψηφιακά εκθέματα, χώροι μεκτών χρήσεων κ.α.).

- Σημείο σύγκλισης/αποπροσανατολισμού
- Αποπροσανατολισμένοι χώροι πρασίνου
- Περίκλειστοι αρχαιολογικοί χώροι
- Όριο
- Ασυνέχεια
- Αμαξοστάσιο ΟΣΥ - κελυφός σε κακή κατάσταση και εκτός κλίμακας της περιοχής
- ερείπια αποθήκες του υφιστάμενου Μουσείου - επέκταση μη συμβατή με την αρχική κατασκευή

Σχέδιο Ένταξης
κλ. 1:1000

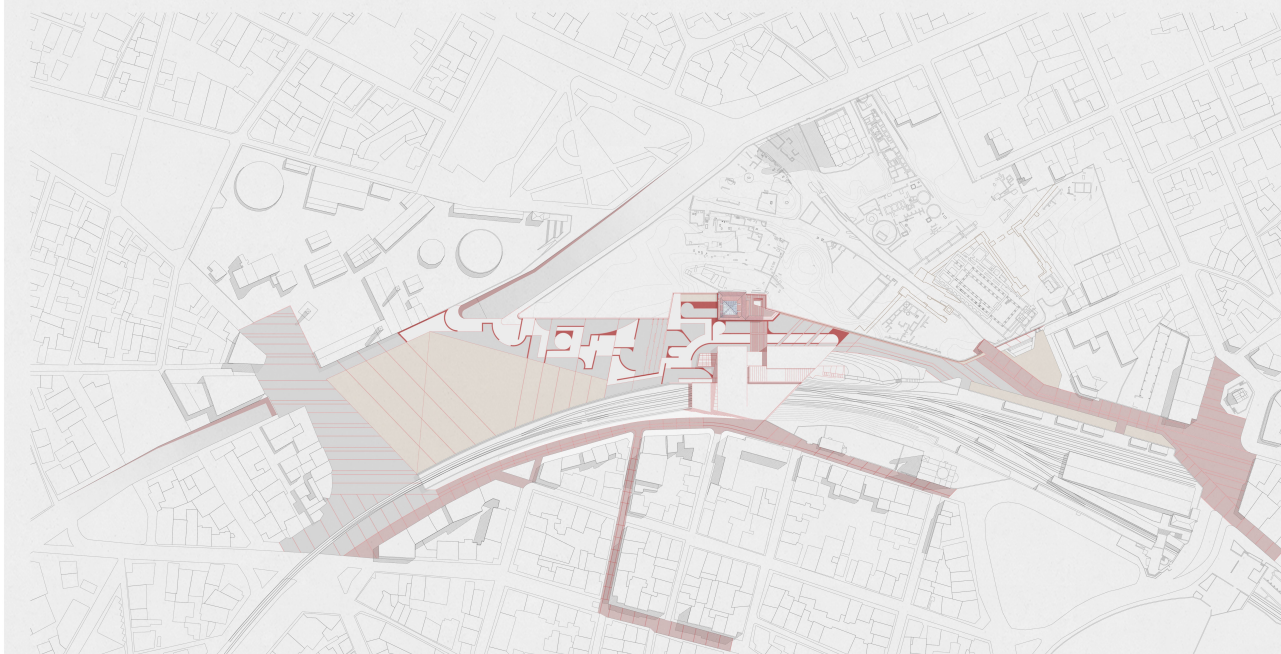
Τομή 8-8'

Διαγράμματα φύτευσης και υλικών

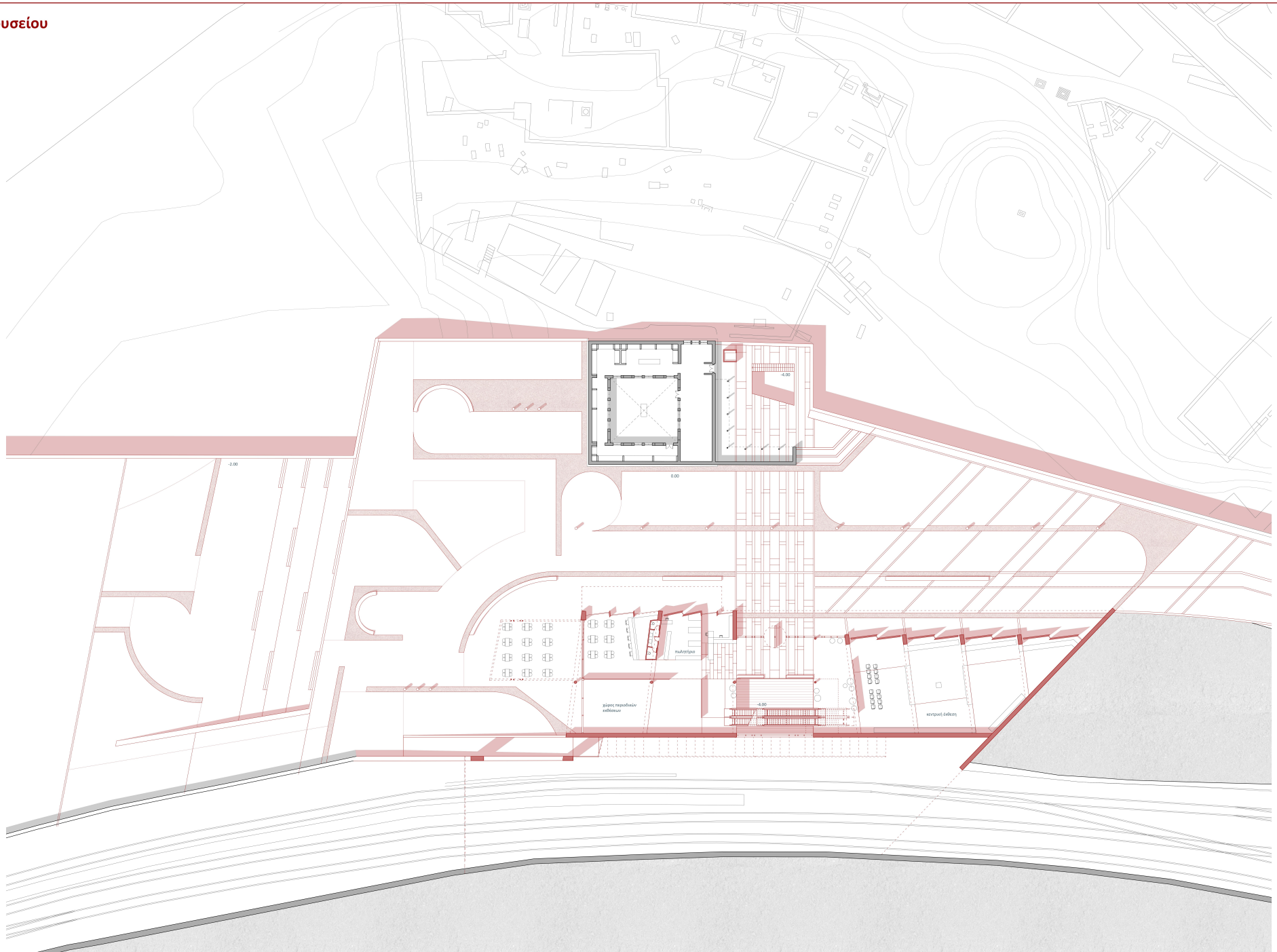
- Ζώνη πυκνής και υψηλής φύτευσης
- Ζώνη πυκνής και μεσαίου ύψους φύτευσης
- Γραμμική μεσαία φύτευση
- Χαμηλή μεσογειακή φύτευση
- Ζώνη πυκνής και υψηλής υφιστάμενης φύτευσης
- Γραμμική υψηλή υφιστάμενη φύτευση
- Ζώνη χαμηλής υφιστάμενης φύτευσης

- κυβόλιθοι
- πατημένο χώμα
- επεξεργασμένο σκυρόδεμα
- βοτσαλωτό δάπεδο
- υφιστάμενο δάπεδο από μαρμάρινες πλάκες
- νέο δάπεδο από μαρμάρινες πλάκες

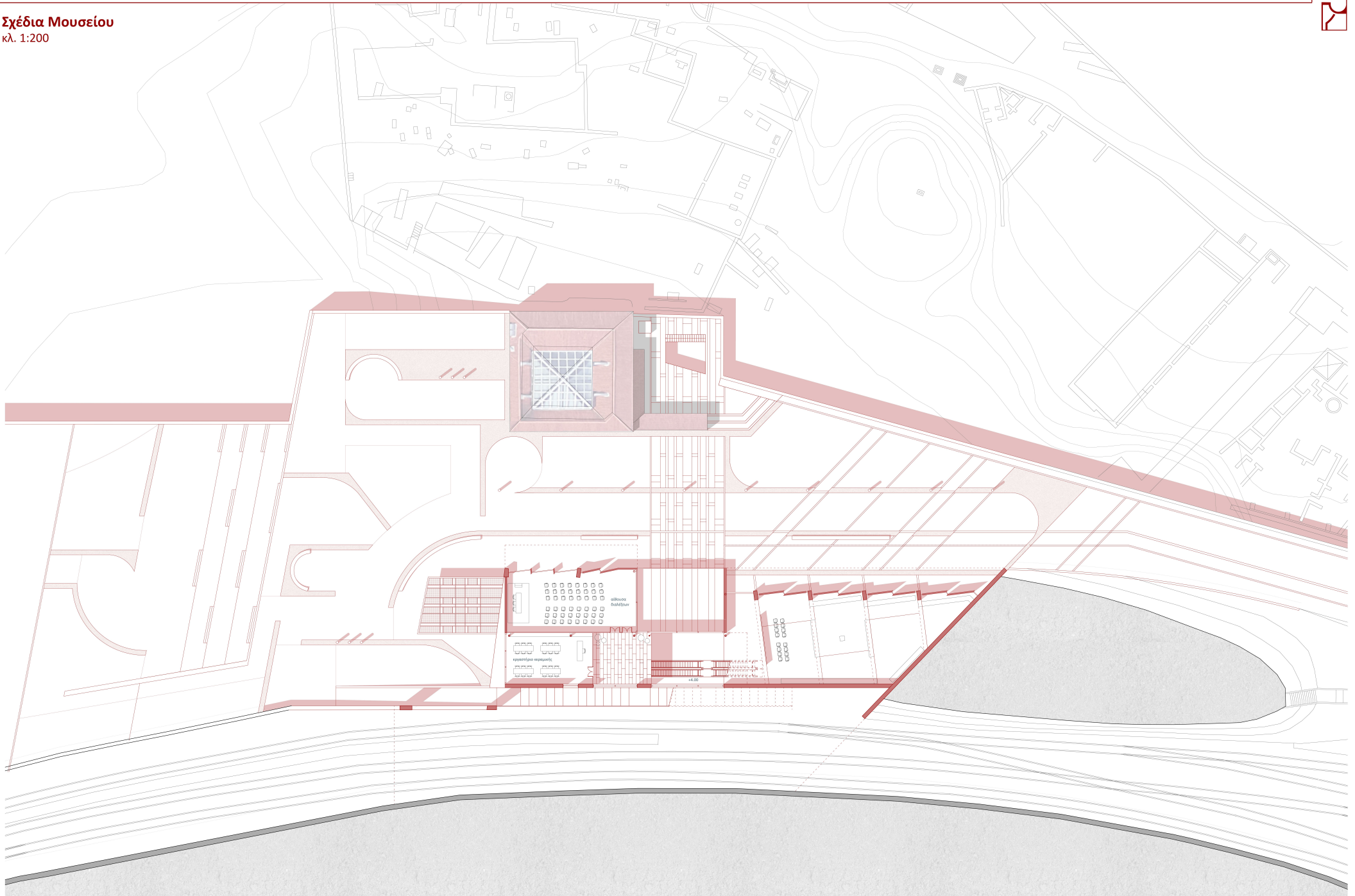

Σχέδια Μουσείου
κλ. 1:200

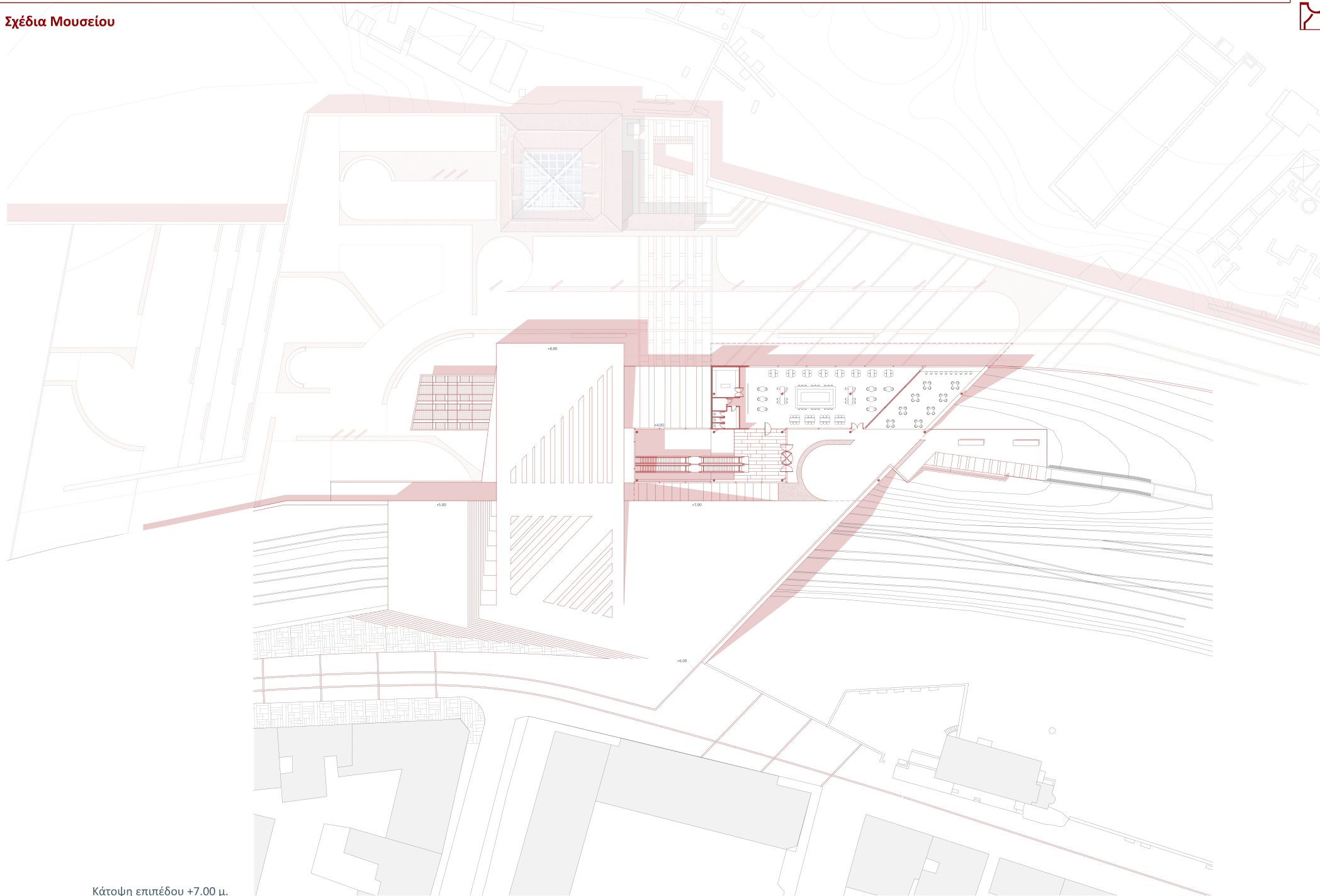

Σχέδια Μουσείου
κλ. 1:200

Σχέδια Μουσείου

Κάτοψη επιπέδου +7.00 μ.

Σχέδια Μουσείου

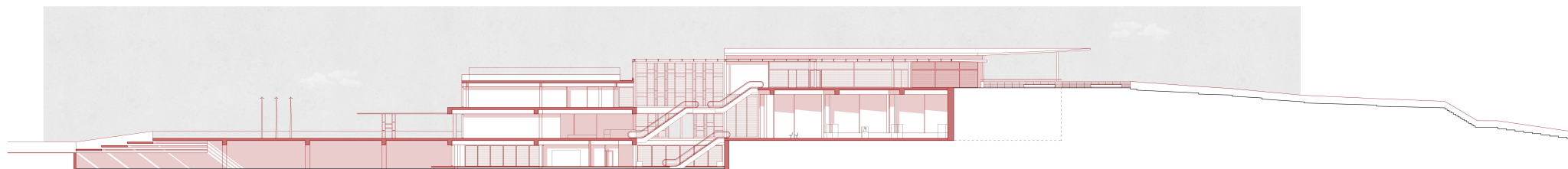
Κάτοψη επιπέδου -4.00

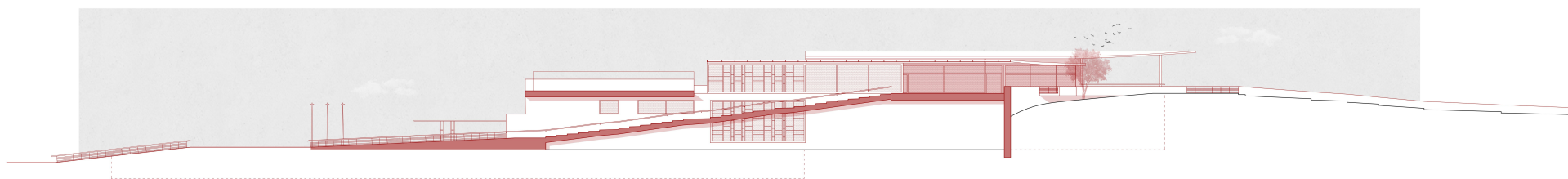

Σχέδια Μουσείου

κλ. 1:200

Τομή 6-6'

Τομή 9-9'

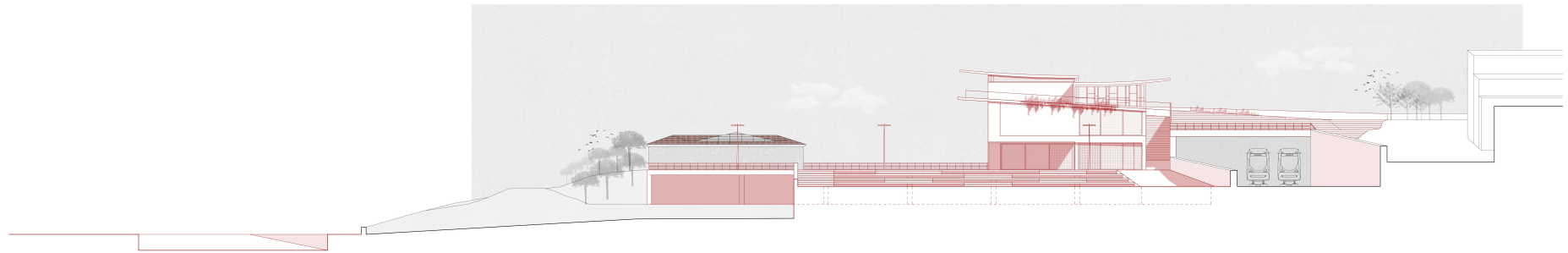

Τομή 7-7'

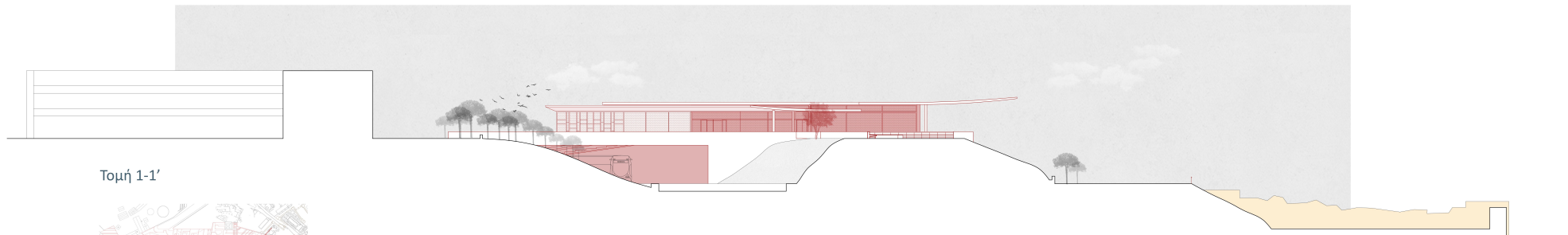

Σχέδια Μουσείου
κλ. 1:200

Τομή 5-5'

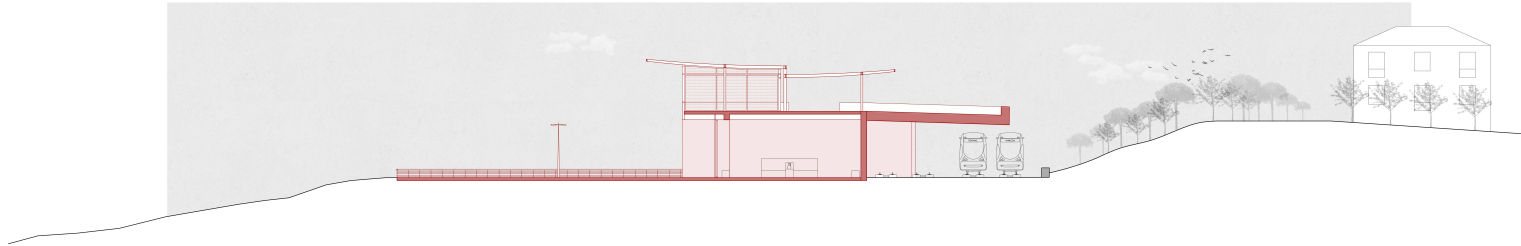
Τομή 1-1'

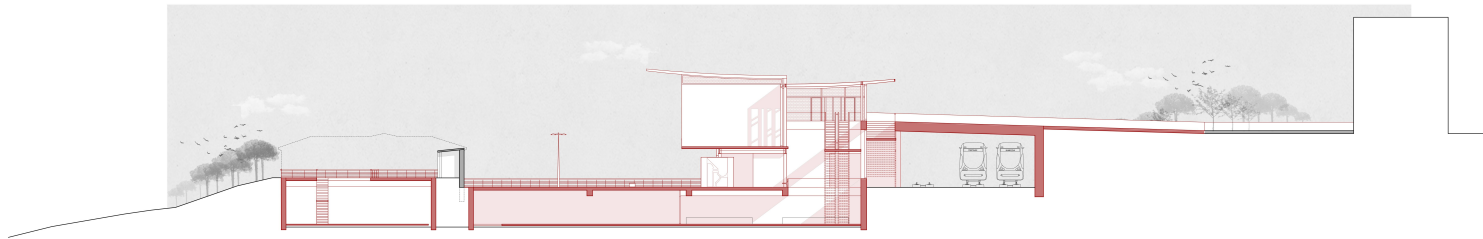

Σχέδια Μουσείου
κλ. 1:200

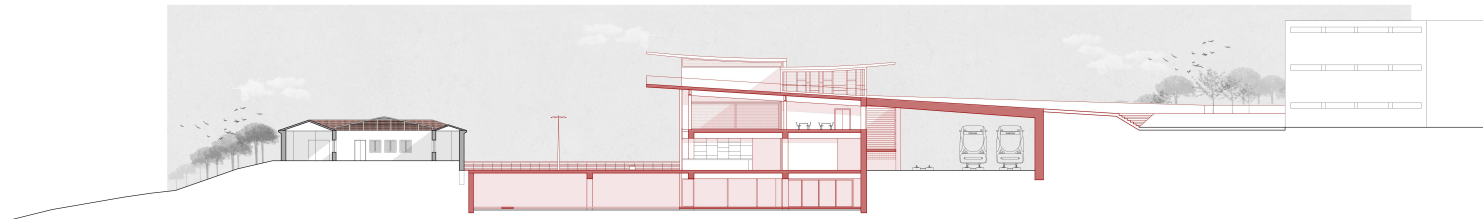
Τομή 2-2'

Τομή 3-3'

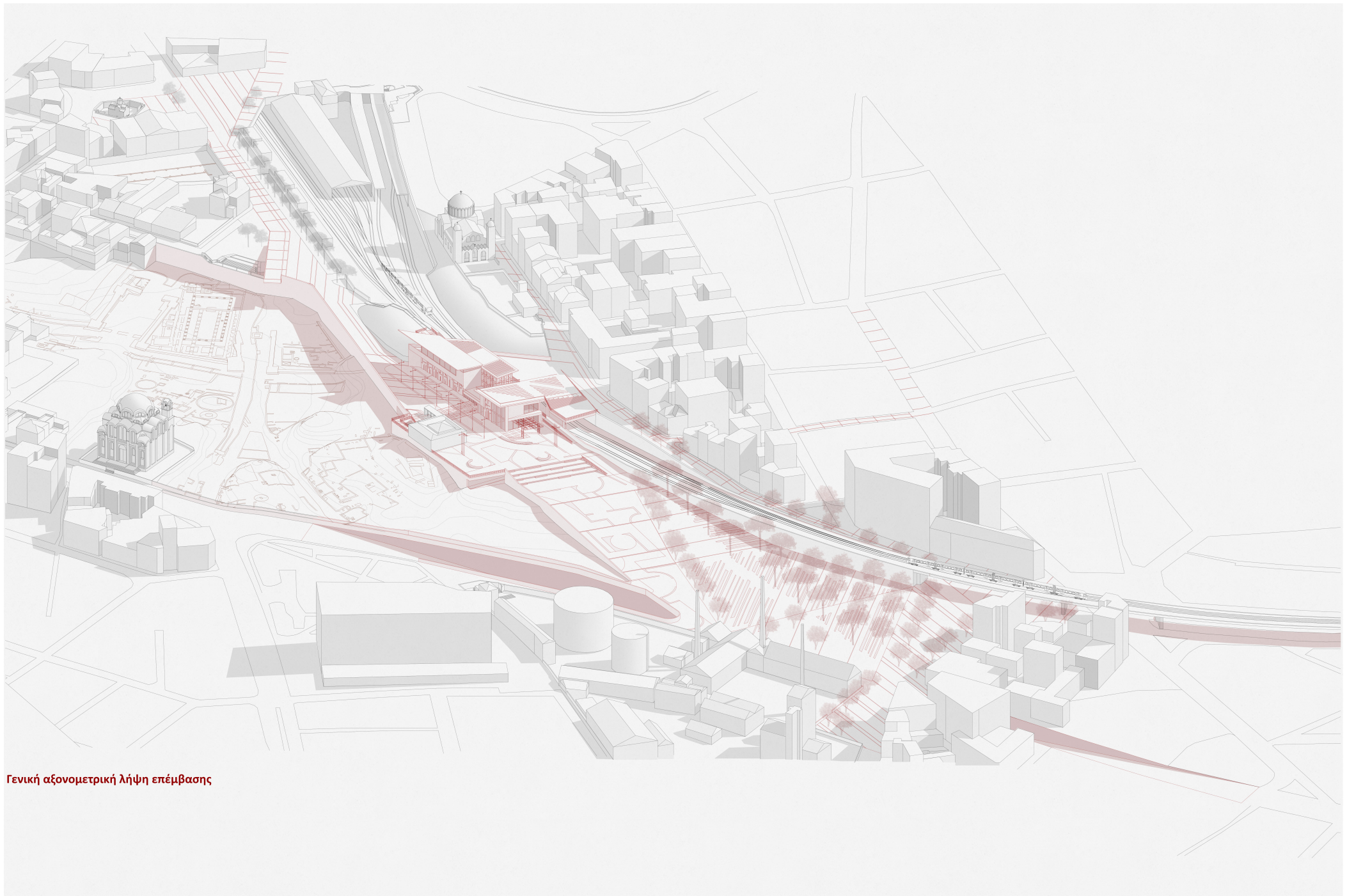

Τομή 4-4'

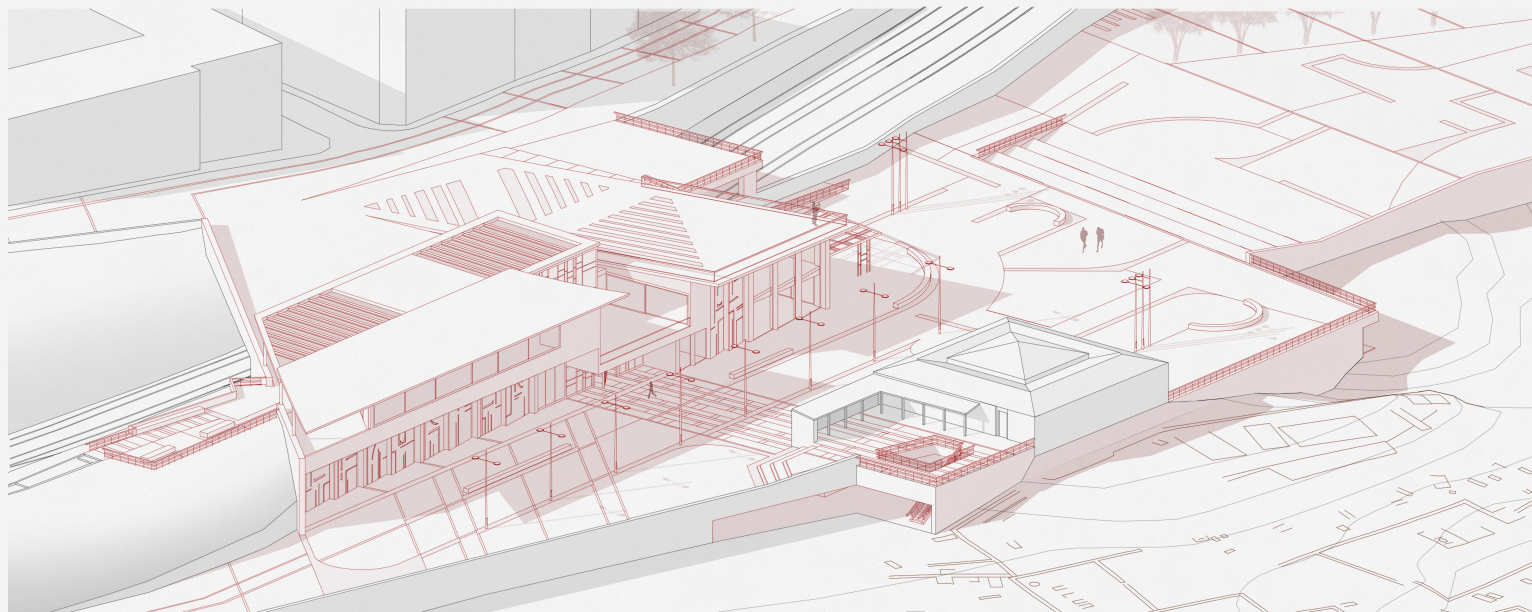
Τρισδιάστατες απεικονίσεις

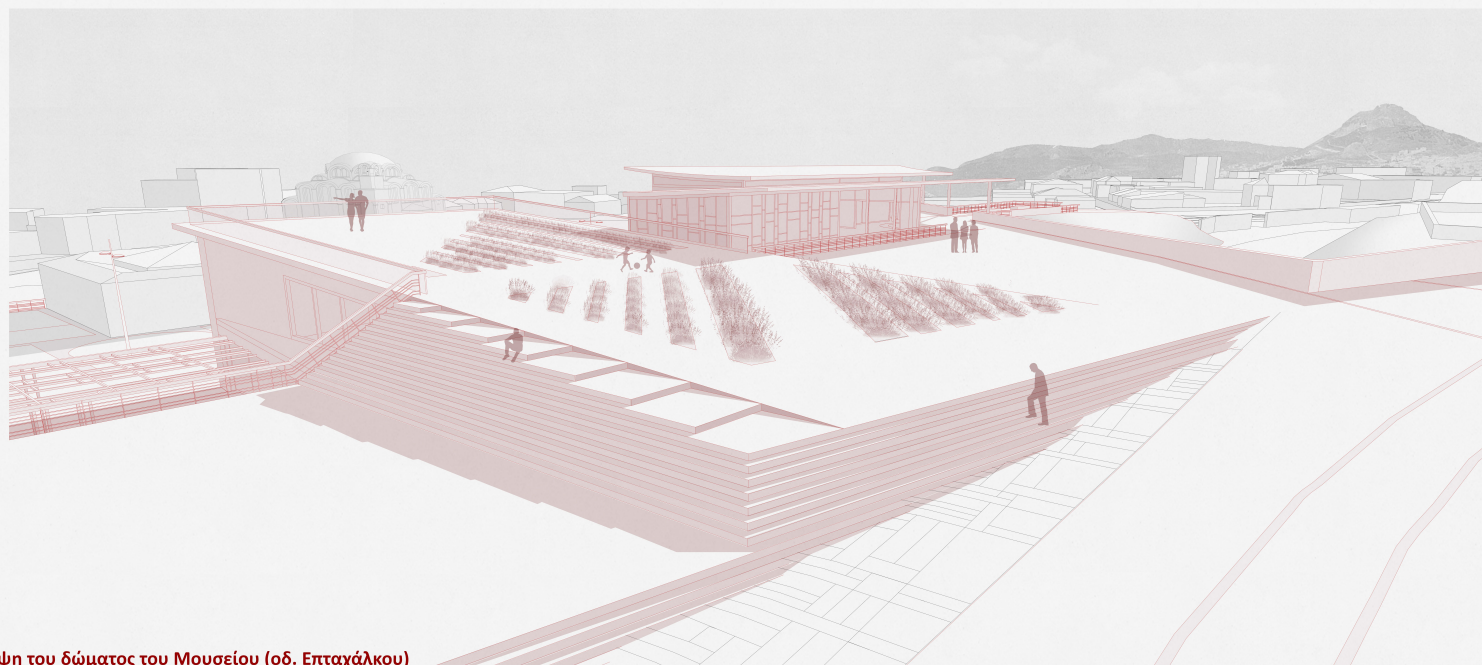
Γενική αξονομετρική λήψη επέμβασης

Τρισδιάστατες απεικονίσεις

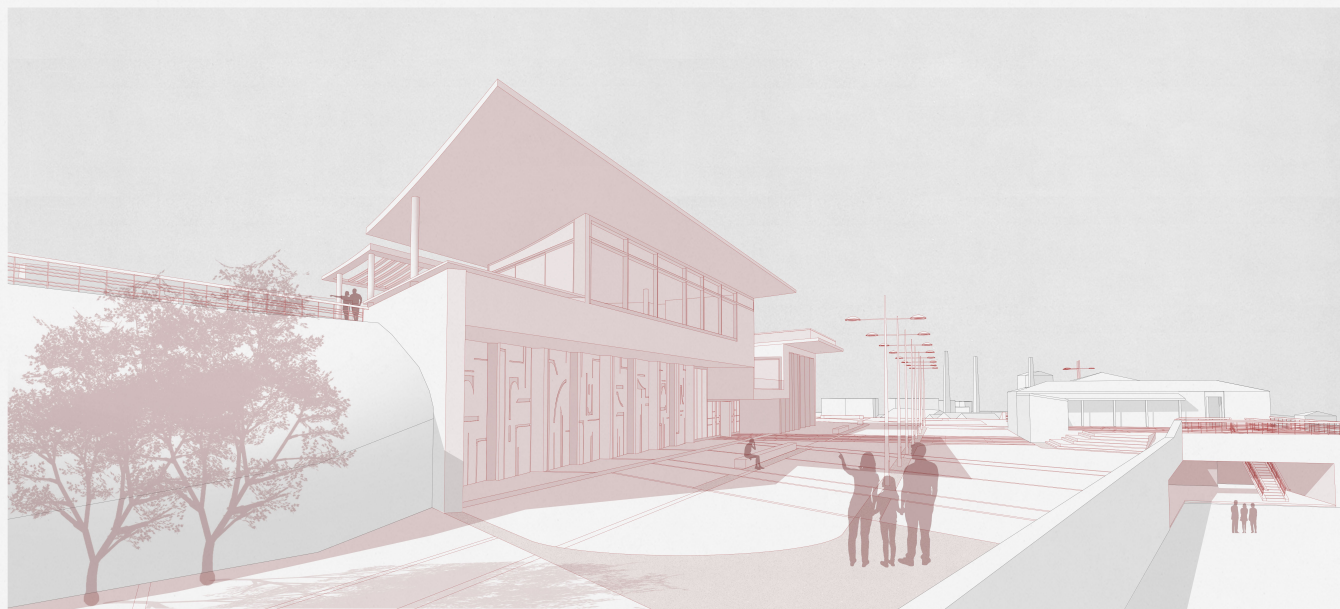
Άποψη Μουσείου και πλατείας

Άποψη του δώματος του Μουσείου (οδ. Επταχάλκου)

Τρισδιάστατες απεικονίσεις

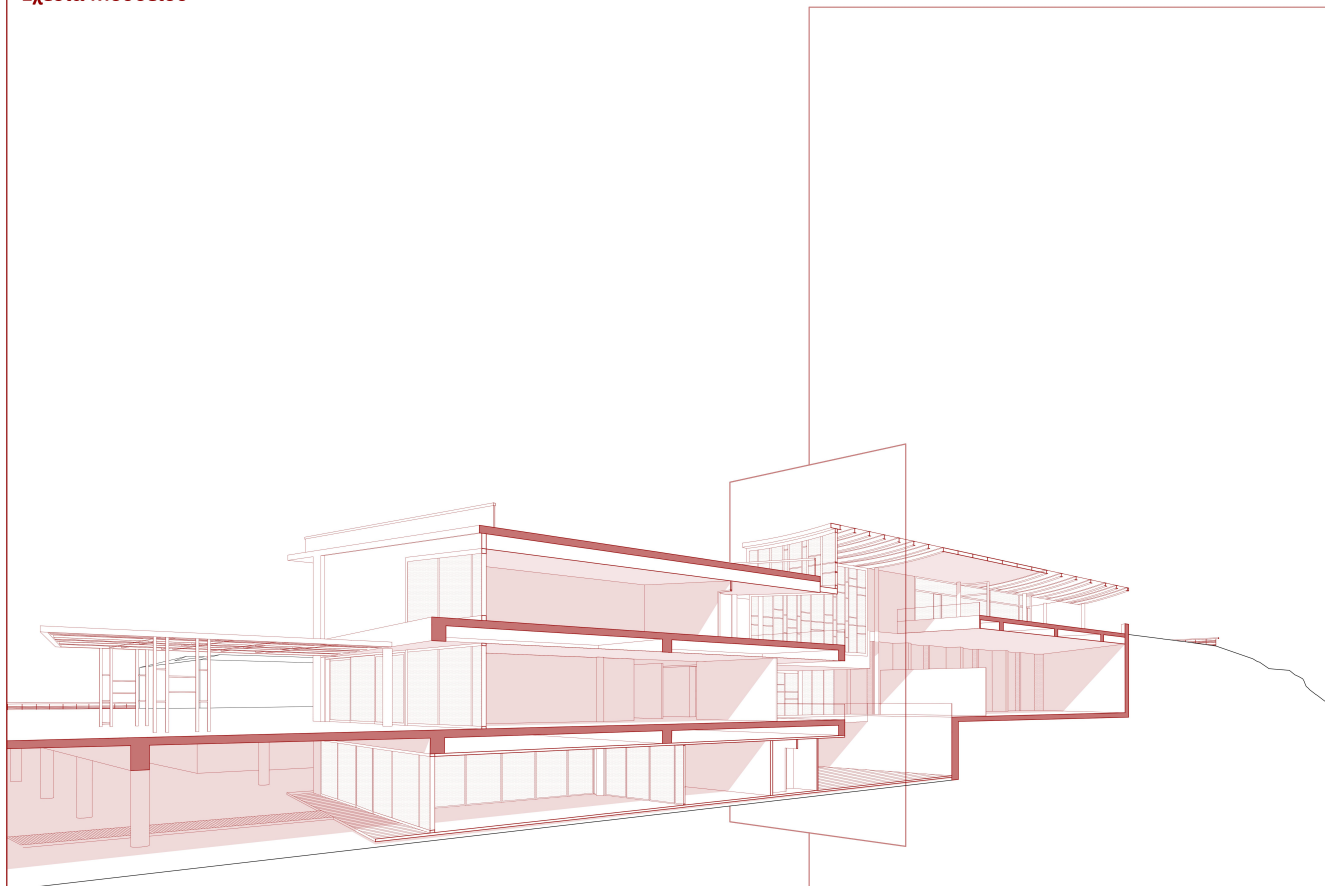
Άποψη Μουσείου και πλατείας από την Ερμού

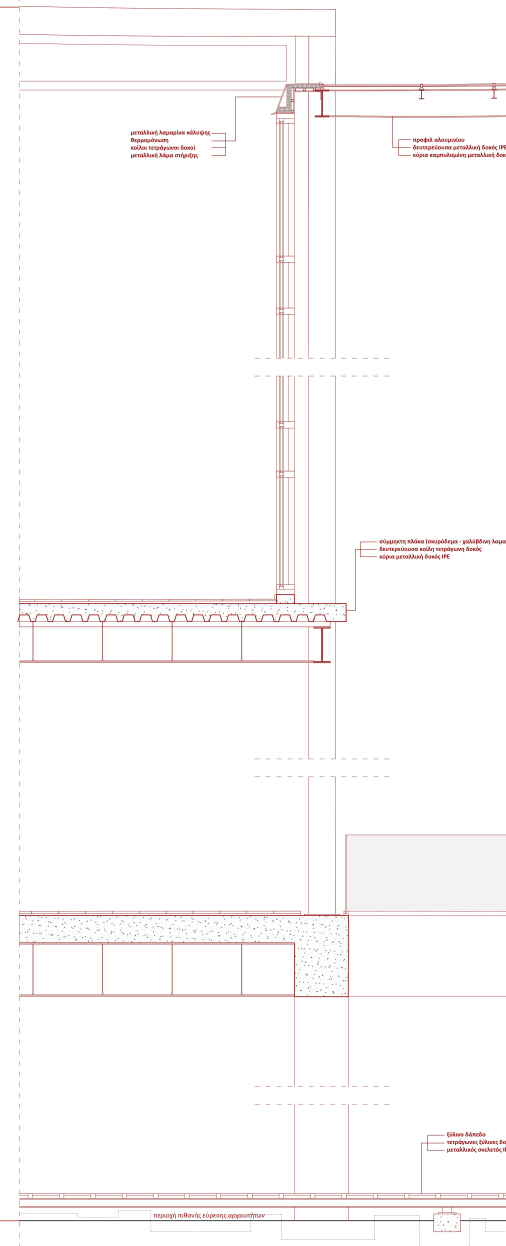
Η ραμπόσκαλα σύνδεσης του δώματος του Μουσείου με την πλατεία

Σχέδια Μουσείου

Προοπτική τομή Μουσείου

Λεπτομέρεια τομής κλ. 1:20

μεταλλική κατασκευή αλυσίδας
θερμομονωτική
αποκλιση: 10%
μεταλλική βάση στήριξης

προβλή αλυσίδας
θερμομονωτική κατασκευή θεμέλιου ΠΡΕ
κίονα μεταλλική μεταλλική θεμέλιου ΠΡΕ

επίπεδα τάβλες (ισομελέτες - φιλίτρες κεραμική)
θερμομονωτική επίστρωση πάχος 10cm
κίονα μεταλλική θεμέλιου ΠΡΕ

επίπεδα τάβλες
θερμομονωτική επίστρωση πάχος 10cm
μεταλλική σκελετός ΠΡΕ

παροχή πιθανής εύρωστης εφαρμογής